

Sanat Eserleri ve Müze Sigortaları*

Fine Arts and Museum Insurances

Feride H. BAŞTÜRK**
İrini DİMİTRİYADİS***
İsmail YARDIMCI****
Ensar TAÇYILDIZ*****

ÖZET

Eserlerin korunması için, olası riskler göz önüne alınarak çevresel koşulların düzenlenmesi hayati önem taşımaktadır. Bu anlamda müzelerde, sergilerde veya kişisel/kurumsal koleksiyonlarda eserlere ait risklerin nasıl ve kimler tarafından üstlenileceği ve buna uygun olarak nasıl bir planlama yapılacağı farklılık göstermektedir. Eserler müzede veya sergiler sırasında Devlet Garantisi (Devlet Tazminat Sistemi-DTS), özel sigorta, sigortasız veya personel korumalı sistemler ile korunmaktadır. DTS'de sergiler sırasında bir hasar veya eser kaybı durumunda, serginin bulunduğu ülkedeki kamu otoriteleri tarafından eser sahiplerine tazminat ödenmesi veya hasarın restorasyon maliyetlerinin karşılanması söz konusudur. Özel Sigorta da ise, "Fine Arts Insurance" olarak anılan ve "Sanat Eserlerine Yapılan Paket Sigorta Sözleşmeleri" olarak ifade edilebilen ve bir kısım genel şartların ışığı altında paketlenmiş teminatları içeren uygulamalar mevcuttur. Sigorta şirketi açısından olaya bakıldığında, yangın sigortası genel şartlarına göre bina içerisinde eşya olması ile sanat eseri olması açısından işleme alınan riskler ve bunlara paralel verilen teminatlar arasında fark görülememektedir. Oysa sanat eserlerini çok yakından ilgilendiren ve poliçelerde kapsam dışında kalan çok sayıda risk grubu; belirsizliğini sürdürmektedir. Sanat eserlerinin kendilerine has riskleri dikkate alınarak genel şartlar oluşturulabileceği akla gelmektedir. Sigortasızlık durumunda ise; eserler, kurumlar (self-insurance) veya kurum çalışanları tarafından korunmaktadır. Eserlerin kaybı veya hasara uğraması durumunda hiçbir teminat durumu söz konusu değildir. Türkiye'de de aynen AB ve diğer ülkelerin çoğunda olduğu gibi kamuya ait müzelerde koleksiyonlar müzede iken sigorta kapsamında değildir.

Anahtar Kelimeler; Sanat Eserlerinin Riskleri, Sanat Eserlerinin Sigortalanması, Devlet Garantisi, Sigortasızlık
Çalışmanın Türü: Araştırma

ABSTRACT

One of the most standard ways to cover risks is insurance. However when it comes to insuring collections via commercial insurance, expensive premiums have to be paid. We may talk of three different methods within this context, namely state indemnity schemes, private insurance or self insurance. Whatever the insurance coverage might be, a proper risk management that will minimize the probability of a loss has to be considered since the loss will be to present and future generations. Risk management for cultural heritage goods needs a higher level of expertise. Besides the ordinary risk assessment measures it is of utmost importance to consider the regulation of environmental conditions. This introduces the need for large scale follow up controls and hence a risk management program for basic conservation and environmental monitoring has to be set. These measures should be taken both on their own right as an action towards more affordable insurance premiums.

State Indemnity schemes are especially functional when lending a certain collection. In a state indemnity scheme, the government supports the organization of major exhibitions by taking over part of the risk in connection with the loss or damage to the cultural items granted on loan. The state, without the need of an insurance company as a mediator, is committed to providing compensation for damage directly. When a museum, gallery or library borrows from an institution that is not a national one, then under a state indemnity scheme, the government will compensate for any loss over a predetermined value. Thus the government assumes the risk just like an insurance company would. The first countries to adopt a state indemnity scheme were Sweden (1974) and the United States of America (1975). Great Britain created an indemnity scheme in 1980, Germany in 1992 and France has had such a system since 1993. Other countries followed in the 80s and 90s. In Norway there are two state indemnity schemes: one is for incoming loans and is run by the Ministry of Culture and Church Affairs; the other is for outgoing loans and comes under the Ministry of Foreign Affairs. In our day, out of the 31 states in the EU there are only 8 that are not within the scope of a state indemnity scheme.

Besides State Indemnity Schemes cultural objects and collections may be insured under a standart property insurance policy or a fine art insurance policy. Chubb has developed a package policy to cover museums and cultural institutions and is considered to be one the broadest policies in the insurance market. Some of the fine art insurance policies are seen to be including terms of guarantees for fire, theft, national and international transportation, earthquake...just as the regular property insurance policies, and these are quite standard over the world. Galleries, works of art sellers, exhibitions, museums, individual and institutional

* Bu çalışma, TÜBİTAK bünyesinde bulunan SOBAG tarafından 108K340 no'lu araştırma projesi olarak desteklenmektedir.

** Yrd. Doç. Dr., Bilecik Üniversitesi

*** Prof. Dr., Bahçeşehir Üniversitesi

**** Doç. Dr., Uşak Üniversitesi

***** Dr., Anadolu Üniversitesi

collection owners can benefit from these insurance applications. The problem with these policies is that they do not cover major risks that are special to cultural objects.

Package policies designed for cultural goods are expected to be priced over “agreed value”, “all risk” or “nail to nail” guarantees. We should point out that “all risk” does not necessarily imply “all loss”. Cultural objects are exposed to different risks depending on their nature. Usually classification is done based on the material they are made of (ceramic, glass, china, paintings, books, statues, precious metals, textiles, stone, mosaic, marble, leather, wood, etc), and each one of these is exposed to risks at different levels. Possible risks are temperature, humidity, light, method of exposition, moths and other environmental factors, which lead to change of colour, cracks, oxidation, salianation, etc). Losses like wearing, tearing, damage caused by insects and rodents, damage during maintenance and restorations are usually not covered by these policies so we cannot talk of a fully efficient insurance system. Collection policies usually insure each object on the basis of its “fair market value” at the time of the loss. Conventional policies insure on the basis of actual cash value (replacement cost less depreciation) or replacement cost, if a certain percentage to value is written. Museum collections are written on a blanket basis due to the difficulty of agreeing upon the value of an object ahead of time.

On the other extreme, collectors or museums may choose to be self insured. It is known that national museums in Europe have no insurance. Likewise in Turkey, cultural objects are not insured while on permanent exhibit in a public museum. There is no legal obligation for state collections to be insured, the idea being that the state is at all times capable of subsidizing any loss. It is only when these are to be exhibited elsewhere that insurance becomes an issue. The Turkish state guarantees that it will not levy any collection on loan, and requires the same guarantee from other states at time of lending.

In case a museum decides to function uninsured, museum management expects the museum staff to take all protective measures and this approach may give rise to disputes between the two parties. There are two basic points that must be stressed. One is the need for setting up a developed risk control mechanism to mitigate and minimize the risks that the objects are exposed to. There are recently computer follow up tools that have been developed in this respect and every museum must make sure to put this into practice. The other point is the need of developing an insurance product that will be specially designed for the particular purpose and will be more affordable.

This article besides giving a review of insurance for cultural heritage as is exercised in most countries in the world gives also a detailed account about Turkey with specific instances of application.

Keywords: Risks of Fine Arts, Fine Arts Insurance, Government Indemnity, Uninsurance

The type of research: Research

GİRİŞ

Kültürel mirasın sürdürülebilirliğinin önemli bir parçası korunması için tanımlanacak risk yönetimi mekanizmalarıdır. Kayıp riskine karşı alınabilecek önlemlerden biri olarak kabul edilen **sigorta** bilindiği üzere kayıpların, belli bir prim karşılığı ve eldeki sigorta poliçesi şartları çerçevesi içinde sigorta şirketi tarafından karşılanmasını kapsar. Konu genelde kültürel miras ve özelde müzeler olduğunda ise risk bir “kültürel varlık kaybının vereceği finansal kaybın çok ötesinde” o kültür varlığının tümünden yok olması veya özelliğini kaybetmesi riskini taşır. Bu da geriye dönüşü olmayan, ve maddi tazminatın bir çözüm olarak görülmemesi gerekli bir durumdur zira kayıp tüm dünya için bir kültürel varlığın kaybıdır. Bu da bizi kültürel mirasın risk yönetimi süreçlerinin tanımlanmasına getirir. Bu anlamda müzelerde, sergilerde veya kişisel/kurumsal koleksiyonlarda eserlere ait risklerin nasıl ve kimler tarafından üstlenileceği ve buna uygun olarak nasıl bir planlama yapılacağı farklılık göstermektedir. Olası risklerin belirlenmesi, bu risklerin en aza indirilmesi ve planlama yapılması sanat eserleri açısından risk yönetiminin önemli unsurlarıdır. Sigorta işlemleri ile genelde sanat eserlerinde, özelde de müzede karşılaşılabilecek riskleri azaltmak için çalışmalar yapılabilir. Bununla birlikte; farklı ülkelerde farklı sigorta uygulamaları mevcuttur. Müzelerin mülkiyet durumu ön plana çıkmakta özel müzeler veya koleksiyonlar ile ulusal müzelerde uygulamalar farklılaşmaktadır.

Koleksiyonların müzede ve sergilerde sigortalanması sırasında farklı yöntemler ve uygulamalar mevcuttur. Bu yöntemler şu başlıklar altında toplanabilir; Devlet Garantisi (Devlet Tazminat Sistemi), özel sigorta, sigortasız veya personel korumalı sistemler. Bu çalışmada söz konusu yöntemlerin müze koleksiyonlarına uygulanması, kapsamaları, olası avantajları ve olumsuz yanları incelenmiş ve sanat eserleri sigortasında uygulamada olan paket poliçelerin (Fine Arts Insurance) farklı yanlarının ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda ülkemizdeki yasal düzenlemeler, bunların ışığında yapılan uygulamalar ile çeşitli sergiler ve müzelerden örnekler verilmiştir.

1. DEVLET TAZMİNAT SİSTEMİ VE ÇEŞİTLİ UYGULAMALAR (Government /State Indemnity Scheme)

Devlet Tazminat Sistemi (DTS), eserlerin kurumlar arası ödünç alınma/verilme sürecinde devreye giren bir sistemdir. DTS’nde bir müze, galeri veya kütüphane ulusal olmayan (kendi ülkesine ait olmayan) bir kurumdan ödünç eser aldığı anda, alınan eserle ilgili bir kayıp veya hasar oluştuğunda, devlet ödünç alınan eser için önceden belirlenmiş değer üzerinden tazminat ödemek durumundadır. Bu nedenle devlet bir sigorta şirketi gibi risk taşır. DTS eserlerin ait oldukları yerden alınması, taşınması, depolanması, sergilenmesi ve tekrar eski yerlerine dönüşlerini kapsamaktadır. Ulusal müzelerden alınan sergiler garanti kapsamında değildir. Bunun nedeni; kamu mallarının riskinin yine kamu tarafından karşılanması gerektiği şeklindeki Devlet Muhasebe kurallarıdır. Devlet Bakanlığı ulusal kurumlardaki bir hasar veya kayıp için garanti tazminatı öngörmez.* Bu çerçevede farklı çalışmalar, sempozyumlar¹ yapılmış ve eserler için farklı koruma önlemleri gündeme gelmiştir (De Brabander, et.al, 2004: full text,17-18).

DTS üzerinde ülkelerin kültürel ve finansman özellikleri dikkate alınarak farklı görüşler gündeme gelebilir, bu nedenle eser sahipleri ödünç verme durumunda, eserleri sergilemek isteyen tarafın DTS konusundaki daha önceki uygulamalarını incelemek zorundadır (Indemnity Resolutions,2009). DTS sistemlerinde amaç sadece müzelere maddi kaynak sağlamak değil, uluslar arası düzeyde kültür alışverişini teşvik etmek ve kültür öğelerinin sergiler aracılığıyla temsil edilmesini kolaylaştırmaktır.

1.1. Çeşitli Uygulamalar

DTS’ni ilk benimseyen ülkeler; İsveç (1974) ve Amerika Birleşik Devletleridir (1975). 2004 yılına dek, ABD’de 746 sergi bu programdan faydalanmış ve Amerikan Federal Hükümeti’ne bunun maliyeti, idari giderler ve küçük çapta iki hasar durumu dahil 105.000\$ olmuştur (De Brabander, et.al,2004: full text,17). 2005 -2010 yılları arasında AB’ne üye 18 ülke tarafından tazminat sistemi için 5600 başvuru kabul edilmiş ve bu sayı içinde sadece 7 hasar durumu yaşanmıştır. Bu hasarlar için yaklaşık 80.000 Euro tazminat tutarı belirtilmiştir (Bergeroet,2010).

İngiltere 1980 yılında bu sistemi oluştururken, Almanya 1992, Fransa ise 1993 yılından bu yana uygulamaktadır. İngiltere ve Fransa’daki garanti programı, kendi ulusal koleksiyonlarına ait eserlerin sigortasına izin vermez, ancak kendi ülkelerindeki özel koleksiyonerler ile Avrupa ve Avrupa dışındaki ülkeler arasında fark yoktur. İşlem yapılan kurumların kamu, özel veya farklı bir statüde olması değişiklik yaratmaz. Farklı ülkeler bünyesinde uygulanan DTS’lerin özellikleri Tablo:1’de özetlenmiştir.

* DTS kuralları Ulusal kurumlar için www.culture.gov.uk/culturalproperty/government_indemnity.htm’de, Ulusal olmayan müzeler için www.resource.gov.uk/action/gis/00gis.asp ’de bilgi alınabilir.

¹ Hollanda, İngiltere, Finlandiya ve Almanya’nın AB dönem başkanlıkları sırasında Koleksiyonlarının Dolaşımı Konusunda çok sayıda sempozyum yapılmıştır. Kaynak:http://www.nemo.org/index.php?id=105&STIL=0&C_PID=&C_UID=28

Tablo 1. Farklı Ülkeler Bünyesinde Uygulanan Devlet Tazminat Sistemlerinin Özellikleri*

KAPSAM		AL	AV	BL	DK	İS	FN	FR	MC	İR	İT	LT	NO	NO	HL	PL	CK	İN	İV
Kapsam içine alınanlar	Gelen sergi	x	x	o	x	x	x	x	x	x	x	x	x	o	x	x	x	x	x
	Giden sergi	o	o	x	o	o	x	o	o	o	x	o	o	x	o	o	o	o	x
	Gelen ve giden sergi	o	o	o	o	o	x	o	o	o	x	o	o	o	o	o	o	o	x
	Uzun süreli sergi	x	o	o	o	x	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	x
	Ulusal koleksiyonlar hariç	o	o		o	x	x	x	x	x	o	x	o	o	x	x	x	x	x
Garantinin Kapsamı	Nail to nail	x	x	x	x	x	x	x	x	x	o	o	x	x	Y	Y	x	x	
	Belirli riskler kapsam dışı	o	o	o	o	o	x	o	o	x	o	x	o	o	o	Y	Y	o	
Kapsam dışı kalan riskler	Kapsam dışı risk yok	x	o	x	o	o	x	o	o	o	x	x	o	o	o	Y	Y	o	
	Devam eden terörizm	o	x	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	Y	Y	o	
	Terör beklentisi	o	x	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	Y	Y	o	
	Savaş ve nükleer tehditler	o	x	o	x	x	o	x	x	o	o	o	x	x	x	Y	Y	x	
YETERLİLİK KRİTERLERİ																			
Yararlanırlar	Bütün ulusal müzeler	o	x	x	x	x	x	o	x	o	x	x	x	x	x	x	o	x	
	Belirli ulusal müzeler	x	o	o	o	o	o	x	o	x	o	o	o	o	o	o	o	o	
	Kamu fonları ile finanse edilen müze	x	o	o	x	x	x	o	o	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Özel müzeler	o	o	o	x	o	o	o	x	o	o	o	x	x	o	x	o	x	
	Her proje için maksimum ve minimum limitler	(Min) limit	o	o	o	x	o	x	o	o	x	x	x	x	o	x	o	o	
(Max) limit	o	x	o	x	x	x	o	o	o	o	x	x	o	x	o	o	o		
(Min) ve (Max) limit	o	o	o	x	o	x	o	o	o	o	x	x	o	o	o	o	o		
SİSTEMİN ÇALIŞMA ŞEKLİ																			
Sigortalı üstünde pay kalması	o	o	o	x	x	x	x	o	o	o	x	x	x	x	x	o	Y	x	
Maksimum tutar	x	x	x	x	x	x	o	o	x	x	x	x	x	x	x	o	o		
Garantinin maliyeti	o	o	o	o	x	x	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o		
İstisna	o	o	o	Y	x	o	x	Y	Y	o	Y	o	o	o	Y	Y	o		

Kaynak: Study n° 2003-4879 - An inventory of national systems of public guarantees in 31 European countries (June 2004) (Tam metin)'den derlenmiştir.

http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc915_en.htm; http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc920_en.pdf

X: Olumlu cevap, O: Olumsuz cevap, Y: Böyle bir düzenleme yok

2003 yılından sonraki süreçte, AB'nde 31 ülkeden 17'si DTS kapsamında iken diğer 14 ülke bunun dışındadır(De Brabander, et.al,2004: full text,17). 2010 yılı itibarıyla ise, DTS kapsamında olmayan ülke sayısı 8'e düşmüştür. Bu ülkeler; Belçika, Kıbrıs, Estonya, Yunanistan, Litvanya, Malta, Portekiz, ve İsviçre'dir(Galambos, Bergevoet,2010).

Norveç'te iki ayrı garanti programı vardır. İlki, gelen sergiler için Kültür Bakanlığı bünyesinde, ikincisi ise giden sergiler için Dışişleri Bakanlığı bünyesinde yürütülen programlardır(De Brabander, et.al,2004:full text,18). Bulgaristan, İngiltere ve İsviçre'de benzer kanunlar vardır ancak uygulamalar farklıdır. Garanti programları özel yasalara bağlıdır. Danimarka'da uygulama kararnamelemleri olmayan bir kanun vardır, ancak genelgeler yayınlanmıştır. 2004 yılı içinde Hollanda'da, DTS'nin sadece özel sergiler için kısa süreliğine ödünç alınmış eserlerde değil, uzun vadeli sergilemelerde de uygulanması görüşü benimsenmiştir(Congreskrant, 2004). Bu kapsamda sergilerde uzun vade; en az 1 yıl en çok 5 yıl olarak ifade edilmiştir(Medy, 2005).

DTS'nin uygulanabilmesi için programı benimseyen ülkelerde, belirli yasal düzenlemeler ve yasal çerçevelerin olması gerekir(De Brabander, et.al,2004:full text,18). Çalışmalar sonucunda ortaya çıkabilecek tavsiyelerle farklı kesimlere hitap edebilecektir. Özellikle DTS'ni uygulayan veya uygulamak isteyen devletlerdeki kültür bakanlıkları ve çalışanları, maliye ve dış işleri bakanlıkları, politikacılar, müze çalışanları konuyla yakından ilgili kesimlerdir. Ayrıca mesleki bilgi ağları; NEMO (Network of European Museum Organisations), ICOM (International Council of Museum), Avrupa Kayıt Grubu (European Registrars Group), Uluslar arası Sergi Organizatörleri Grubu, Müze yöneticilerinden oluşan Bizot Grubu'da çalışmaları yakından takip etmektedir(Bauer, Bergevoet, 2010: 42). Hollanda, İspanya, Finlandiya, Romanya, İngiltere, Flaman Toplulukları, Almanya, Macaristan ve bu ülkelerde bulunan kültür bakanlıkları veya bu amaç çerçevesinde kurulmuş enstitü ve araştırma merkezleri ile işbirliğine gidilerek koleksiyonların daha fazla sayıda sergilenmesi teşvik edilmektedir(Pettersson vd, 2010).

* Almanya AL, Avusturya AV, Bulgaristan BL, Danimarka DK, İspanya İS, Finlandiya FN, Fransa FR, Macaristan MC, İrlanda İR, İtalya İT, Letonya LT, Norveç NO (NOMC: Norveç Kültür Bakanlığı Garantisi, NOMFA: Norveç Dış İşleri Bakanlığı Garantisi), Hollanda HL, Polonya PL, Çek Cumhuriyeti CK, İngiltere İN, İsveç İV olarak alınmıştır.

Bir devlet tazminat sisteminin uygulanması, genelde özel sigortanın fonksiyonları yerine geçmemektedir. Bu nedenle özel sigortanın kapsamının ve özelliklerinin de bilinmesi ve sanat eserlerinin sigortalımasının farklılıklarının görülmesi gerekli olacaktır.

2.ÖZEL SİGORTA

Uluslar arası sigorta sektöründe “Fine Arts Insurance” olarak anılan ve “Sanat Eserlerine Yapılan Paket Sigorta Sözleşmeleri” olarak ifade edilebilen ve bir kısım genel şartların ışığı altında paketlenmiş teminatları içeren uygulamalar mevcuttur(Baştürk vd.,2009:111). Bu sigorta uygulamalarından galeriler, sanat eserleri satıcıları, sergiler, müzeler, bireysel ve kurumsal koleksiyon sahipleri yararlanabilir. Fine Arts Insurance paket poliçeleri konusunda Avrupa ile Amerika sigorta piyasaları farklılıklar gösterebilmektedir. Avrupa sigorta piyasası sanat eserlerinin sigorta kapsamına alınması konusunda, büyük ölçüde Lloyds tarafından belirlenen kapsam, teminatlar, istisnalar ve hasar tespiti gibi kriterlerden etkilenmiştir(Lloyd, Hiscox, Axa-art, Zurich...).

Ülkeler arası farklı uygulamalarda sanat eserleri Property Insurance, Fine Arts Insurance, Insurance for Museum veya Insurance For Museum and Cultural Institutions (Chubb) başlıkları altında kişisel veya kurumsal kapsamda gösterilerek sigorta işlemi yapılmaktadır. Fine Arts Insurance başlığı altında toplanan paket poliçelerin, bir kısım genel şartların (yangın ve hırsızlık, yurtiçi-yurtdışı nakliyat, deprem..) ışığı altında paketlenmiş teminatları içerdiği görülmektedir(Lloyd, Hiscox, Axa-art, Zurich...).

Uluslar arası uygulamalarda müze sigortaları 6 başlıktan oluşabilmektedir. Bunlar;

1. Kamu Mali Sorumluluk ve Maddi Hasar
2. İşveren Maddi Sorumluluk (Müze çalışanları, ziyaretçiler...)
3. Koleksiyonların Sigortası (Fine Arts Insurance)
4. Müze Binası ve İçeriğinin Sigortası (Yangın Sigortası gibi..)
5. Sanat Suçlarına Karşı Sigorta (Hırsızlık, Vandalizm gibi)
6. Bunların Dışında Diğer Unsurların Sigortası (Museum insurance, 2007).

Görüldüğü gibi müze sigortalarında birçok farklı unsur ele alınmakla birlikte, eserlerin sigortası - Koleksiyonların Sigortası- en önemli başlıklardan biridir ve hayati öneme sahiptir. Sanat eserleri için yapılan bu söz konusu paket poliçelerin, “mutabakatlı değer”, “all risk” ve “çividen çiviye” (Nail to nail) olması beklenir. All risk’in aslında “bütün kayıplar (all loss)” anlamına gelmediği bilinmektedir. Tipik olarak aşınma, yıpranma, böcek ve kemirgenler sonucu oluşan hasarlar, bakım ve restorasyon sırasında oluşan hasarlar, savaş, devletlerin el koyması gibi riskler kapsam dışındadır. Sel, deprem veya açıklanamayan nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan kaybolmalar için, sigorta şirketi ile mutabık kalınması gerekebilir(Mooney,1990:44).

Söz konusu paket poliçeler incelendiğinde*, bu risklere yönelik teminat verilmediği gibi çoğunun gündeme bile gelmediği tespit edilmiştir. Sigorta şirketi açısından olaya bakıldığında, yangın sigortası genel şartlarına göre bina içerisinde eşya olması ile sanat eseri olması açısından işleme alınan riskler ve bunlara paralel verilen teminatlar arasında fark görülememektedir. Oysa sanat eserlerini çok yakından ilgilendiren ve poliçelerde kapsam dışında kalan çok sayıda risk grubu²; belirsizliğini sürdürmektedir³.

* Poliçeler Sigorta Eksperti Gülay Aksu'nun katılımı ile incelenmiştir.

² Sanat Eserlerinin kendilerine Özgü Riskleri,

- Eserin Ham Madde Koşulları (Yapıldığı Madde İle İlgili Riskler ... Kırılma –Yırtılma, Çatlama vb. Riskler)
- Fiziksel Koşullar (Sürekli ve Geçici Saklamada Isı, Nem, Güneş Işığı, Aydınlatma, Ani Isı Değişikliği, Ortam Değişikliği, Kalorifer –Şömine Riskleri)
- Periyodik bakım koşulları (Temizlik, cila gibi bakımların yapılmamasından kaynaklanan riskler)
- Yanlış bakım yapılmasından kaynaklanan riskler
- Eserlerin asılı durdukları yerlerden beklenmedik bir şekilde düşmeleri,
- Ziyaretçi koşulları (Ziyaretçi sayısı, ziyaretçi niteliği, ziyaretçi sıklığı, fotoğraf çekimi (flaşlı –flaşsız)
- Sergileme ve nakliye ve indirme / bindirme koşulları (sergileme yöntemi, ambalajlama, taşıma şekli)
- Güvenlik koşulları (Yangın, hırsızlık, dahili su, seyilap, deprem vb.)
- Depolama, saklama koşullarından kaynaklanan riskler
- Mutad riskler (gevşeme, kurtlanma, renk kaybı)
- Sahtecilik (orginalliği eksperlerin tespit edememesi riski)

Genellikle koleksiyon poliçelerinde (veya kültürel varlıklara özel sigorta poliçelerinde) sigortalanan her nesne hasar anındaki uygun değeri (fair value) üzerinden değerlendirilir. Diğer ticari poliçelerde ise değer, nakit değer (yenileme değeri-amortisman) olarak kabul edilir. Müze sigortalarında ise, kültürel eserlerin değerinin tahmin edilmesinin güçlüğü nedeni ile toplu değer (blanket value) üzerinden değerlendirilir.

Eserlerin bulunduğu ortamlar dikkat, bakım ve güvenlikle ilgili konuların ön planda olduğu mekanlardır ve buna bağlı olarak sigorta işlemlerinde de farklı uzmanlıklar gündeme gelecektir. Her bir eserin (seramik, cam, çini, tablo, kitap, heykel, değerli metal, maden, tekstil, taş, mozaik, mermer, deri, ahşap vb.) yapıldığı madde ve özellikleri farklıdır ve sigorta kapsamında maruz kalacağı riskler de (renk değişimi, çatlama, güvelenme, oksitlenme, küflenme, kavrama, tuzlanma, böceklenme, kuruma vb.) farklı olacaktır. Örneğin:2008 yılında yapılan bir araştırmada dünyanın en ünlü müzelerini süsleyen paha biçilmez Van Gogh resimlerinin yıllar geçtikçe kahverengiye dönmesine gün ışığının neden olduğu belirlenmiştir(Dik,2008:6347).

Sigortalama sırasında bunların bilinmesine ve konuyla ilgili uzmanlık alanlarına ihtiyaç vardır. Bu anlamda sanat eserlerinin sigortalınması farklı özellikleri olan bir branş olarak görülmelidir. Mevcut uygulamalarda diğer sigorta branşları için kullanılabilen genel koşullara, eserlerle ilgili bazı özel koşullar ilave edilerek, eser poliçeleri yapılmaktadır. Oysa sanat eserlerinin kendilerine has riskleri dikkate alınarak genel şartlar oluşturulabilir.

3. SİGORTASIZ KORUMA VE PERSONEL KORUMASI

Sigortasızlık durumunda; eserler, kurumlar (self-insurance) veya kurum çalışanları tarafından korunmaktadır. Genel olarak bakıldığında eserlerin kaybı veya hasara uğraması durumunda hiçbir teminat durumu söz konusu değildir. Özel bir anlaşma yapılmamıştır, hasar durumunda başvurulacak herhangi bir kurum veya şirket yoktur ve sigortasız olan bir konut ile bir müze arasında fark görülemez. Hasar durumunda, eserin restorasyonu için kullanılan veya tazminat olarak verilebilecek herhangi bir maddi kaynak söz konusu değildir. Bunun yanında bu duruma olumlu açıdan bakılmak istenirse; sigorta için bir fon ayrılmamıştır ve belki de bu olası fon müzedeki koşulların iyileştirilmesinde kullanılabilir. Ancak olası bir hasar durumunda çok ciddi sorunlar yaşanabilir.

Kamu sektöründe bazı müzeler sigortasızlık anlaşması yapabilirler. Belirli riskler müzeler veya kurumlar tarafından kendi sorumlulukları kapsamına alınması koşuluyla, karşılıklı olarak müzeler bu sistem içinde yer alabilirler. Örneğin; hasar durumunda sadece restorasyon giderleri karşılanabilir (yıpranmadan dolayı değer kaybının sigortalınmasından vazgeçilebilir), veya eser sergi salonunda bulunduğu sürece sigortalınmaz. Bunlardan farklı olarak, müzeler bazı ayrıntıların sigortalınması konusunda anlaşabilirler(De Brabander, et.al,2004:Summary:10).

Amerikan Müzeler Birliği'ne (American Association of Museums - AAM) göre; müzelere ve ilgili kurumlara, sahip oldukları koleksiyonların sigortalarıyla ilgili bir anket yapılmış ve bu ankete %91 oranında cevap verilmiştir. Ancak cevap verenlerin %61'inin koleksiyonlarının sigortasının olmadığı tespit edilmiştir. Bunun nedeni sorgulandığında ise verilen cevap, yasaların bir kurumun koleksiyonlarını sigortalatma zorunluluğu koymamış olmasıdır(Suits,2006:1-2).

Birçok Avrupa ülkesinde ulusal müzelerin sigortasız olduğu bilinmektedir. Bu nedenle Devlet kendisini sigortacı gibi görmektedir. Ancak sigortasız sistem geçici sergilerde çok nadiren kullanılır. Çünkü bu sistemde hiçbir hasar ve kayıp karşılanmaz. Sadece bazı özel durumlar bilinmektedir. Örneğin; Paris şehrine veya Fransa Enstitüsüne ait eserler Paris Ulusal Müzesi tarafından ödünç alınır ve Paris'te sergilenirse sigortalınmaz. Hollanda'da daha fazla geçici sergi düzenlemek veya eserlerin ülke içinde dolaşımını arttırmak amacıyla devlet ve belediye kendi aralarında eser değişiminde sigortasız bir sistem oluşturmuştur. Almanya'da da bazı müzeler arasında ödünç eser alımlarında sigorta söz konusu değildir. Bu şekilde karşılıklı olarak müzeler arasında, müzeler eserleri korumak için benzer standartları sağlamadıkça ve güvenlik önlemleri alınmadıkça, sigortasızlık sisteminin oluşması mümkün değildir(De Brabander, et.al,2004:full text,15). Bu sistemde önemli olan nokta; eserlerin sergilenmesinde veya taşınması sırasında sigorta işlemi yapılıyor gibi düşünülerek bütün koruma önlemlerinin alınması ve müzelerde belirli sergileme, depolama ve saklama standartlarının sağlanması olmaktadır.

³ 108K340 nolu Tübitak projesine ait çalışmalardan derlenmiştir.

Sigortasız bir sistemde müzede bulunan eserler müze çalışanlarının korumasına bırakılmakta, olası hasar durumlarında da hasarın karşılanması için çalışan ile karşı karşıya kalınmaktadır. Diğer bir deyişle eserler müze çalışanlarına zimmetlenmekte ve eserler ile çalışanlar arasında ciddi bir sorumluluk bağı kurulmaktadır. Olası bir hasar veya kayıp durumunda ise çözüm yollarının çok da fazla olmadığı yaşanan olaylarda gözlemlenmektedir. Sanat eserlerinin korunması ve gelecekteki nesillere sağlıklı bir şekilde bırakılabilmesi adına sigortasızlığın olumlu bakılan bir uygulama olmadığı düşünülmektedir.

Sanat eserlerinin genelde korunması özelde de sigortalanması konusunda uluslar arası alanda uygulanan yöntemler farklılık göstermektedir. Kültür varlıkları ve sanat eserleri açısından çok büyük zenginlikleri olan ülkemizin de, bu anlamda incelenmesi, genel ve özel uygulamaların araştırılması yeni çalışmalara konu olmaktadır.

4. TÜRKİYE'DE ESERLERİN KORUNMASI, SERGİLENMESİ VE SİGORTALANMASI

Ülkemizdeki uygulamalara bakıldığında, var olan sigorta sistemi içinde, özel kişi veya kurumların elinde bulunan sanat eserleri için, yurt dışında yapılan söz konusu paket poliçe örneklerinden uyarlamalar yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de koleksiyonların sergilenmesi ve korunması çerçevesinde var olan yasal düzenlemeler ve proje⁴ kapsamında bizzat müze yöneticileri ve uzmanları, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler şu şekildedir;

Müze koleksiyonunun yurt dışında sergilenmesi: Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları⁵ yurt dışına çıkarılamaz. Ancak, milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların her türlü hasar, zarar, tehdit veya tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke makamlarından teminat almak ve **sigortalanmak** şartı ile, yurt dışında geçici olarak sergilendikten⁶ sonra geri getirilmelerine; Kültür ve Turizm Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurulunun kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir⁷.

Müze koleksiyonunun yurt içinde sergilenmesi: Müze koleksiyonunda bulunan müze eserleri yurt içinde sadece müze, galeri ve benzeri yerlerde sergilenmek amacıyla sigorta ve emniyet tedbirleri alınarak ve Müze Kurulunun uygun görüşü ve Bakan onayı ile geçici olarak müze dışına çıkarılabilir⁸.

Sergileme şartları: Yurt içinde veya yurt dışında geçici sergileme amacıyla müze dışına çıkarılması istenen müze koleksiyonunda yer alan eserlerin envanter bilgileri, etkinliğin amacı, yeri, tarihi, süresi, gideceği yerin yetkili makamlarının teminatı, **sigorta edileceğine dair garanti belgeleri** ve diğer koşullarla ilgili bilgi ve belgeleri içeren dosya, etkinliği düzenleyen veya düzenlenmesine katkıda bulunan kurum ya da kuruluş tarafından Genel Müdürlüğe sunulur.

Görevliler: Müze koleksiyonunda bulunan eserlerden, yurt içinde ve yurt dışında geçici olarak sergilenmek üzere müze dışına çıkarılacak eserlerin niteliği ve niceliğine göre müze ve/veya Genel Müdürlükte görev yapan, yurt dışı için tercihen yeterli düzeyde yabancı dil bilgisine sahip uzman personel, aynı anda veya dönüşümlü olarak görevlendirilir⁹.

Alınacak tedbirler: Sergi sırasında, eserlerin sağlığının bozulması, emniyetinin yeterli olmaması, çevre koşullarının uyumsuzluğu, taahhütlere uyulmaması gibi durumlarda görevli veya görevliler gerekli önlemlerin alınmasını, mahallindeki sorumlu makamlardan isteyebilir, temsilciliğimiz kanalıyla talep edebilir. Eserlerin nakli esnasında gerekli yol boyunca emniyet tedbirleri alınır¹⁰.

Yasal düzenlemelerden elde edilen bilgiler özetlenirse;

⁴ 108K340 nolu "Sanat Eserlerinin Sigorta Kapsamı İçerisinde İncelenmesi, Eser Grupları İçin Risk Sınıflandırmalarının Yapılmasına Yönelik Yöntem Geliştirilmesi -Özel Bir Uygulama Topkapı Sarayı-" isimli Tübitak Projesi

⁵ 5226 Sayılı; Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kabul Tarihi:14.07.2004

⁶ 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 32 nci maddesi ve 16/2/1984 tarihli ve 18314 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Yurt Dışına Çıkarılması ve Yurda Sokulması Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır.

⁷ 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Tarih: 23/7/1983 Sayı: 18113, Madde:32

⁸ Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği, 09.10.2010 tarih ve 27724 sayılı Resmî gazete, Madde:21

⁹ Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği, 09.10.2010 tarih ve 27724 sayılı Resmî gazete, Madde:24

¹⁰ Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği, 09.10.2010 tarih ve 27724 sayılı Resmî gazete, Madde:25

- Türkiye’de de aynen AB ve diğer ülkelerin çoğunda olduğu gibi kamuya ait müzelerde koleksiyonlar müzede iken sigorta kapsamında değildir.
- Yasal olarak kamu kurumlarında ve kamuya ait müzelerde bulunan koleksiyonlar için sigortalanma zorunluluğu bulunmamaktadır.
- Koleksiyonların sergilenme amacıyla çalışmalar başladığı andan itibaren sigortalama kelimesi telaffuz edilmeye başlanmaktadır.
- Türkiye’ye gelen sergiler için devlet tarafından el koymama garantisi verilmekte iken, giden sergiler için de talep eden ülkeden bu garanti istenmektedir.
- Her sergi ayrı ayrı değerlendirilmekte ve Kültür Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ve Bakanlar Kurulu kararı ile yasal prosedür uygulanmaktadır.
- Diğer bir ülkenin veya ülkeye ait bir kamu kurumunun, kendi ülkelerinde sergilenmesi amacıyla, Türkiye’de kamuya ait bir müzeden koleksiyon talep etmesi durumunda;
 - Kültür ve Turizm Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı ve Bakanlar Kurulu kararları gerekmekte,
 - Bu kurul kararları öncesinde koleksiyonları talep eden taraflardan buldukları ülkenin yönetimi tarafından eserlerin korunması, el koyulmaması ve devlet adına sağlanabilecek tüm tedbirlerin alınacağına dair bir Devlet Garantisi,
 - Bununla birlikte mutlaka bir özel sigorta poliçesinin yapılması, bu işleminin yapılacağı sigorta şirketinin adı,
 - Koleksiyonların sergileneceği ülkelere gönderilmesi ve tekrar dönmesi sırasında kullanılacak nakliye şirketinin bilgileri ve nakliye sigortaları,
 - Sigorta giderlerinin kim tarafından karşılanacağına dair bilgi, (genelde talep eden ülke veya kurum olmaktadır)
 - Koleksiyonların gidişi, dönüşü ve sergilendiği süre içinde Kültür ve Turizm Bakanlığı adına kimlerin görevli olacağı (Sergi komiseri veya gözlemci..) gibi bilgiler yer almaktadır.
- Türkiye’de bir kamu müzesi sergilemek amacıyla, yurt dışından koleksiyon getirmek istediğinde yukarıdaki prosedüre benzer bir süreç uygulanmaktadır. Ülkemizde kamuya ait müze ve kurumlarda yapılan sergilerde genelde, serginin sigorta giderlerini üstlenen bir sponsor (örneğin; özel bir şirket veya banka) veya karşılıklı anlaşmalara bağlı olarak koleksiyonun sahibi ülke olmaktadır. Sigorta giderlerinin ilgili Bakanlık bünyesinden karşılanma oranı oldukça düşüktür. Ülkemizden koleksiyon alımı veya gönderilmesi konusunda çok sayıda talep gelmekte ve karşı tarafta çoğu zaman bunun maliyetine katlanmaktadır. Türkiye devlet olarak eserlere el konulmayacağına dair garanti vermektedir.
- Türkiye’de bulunan özel bir kurumun kamuya ait müzeden koleksiyon talebinde de, koleksiyon ait olduğu kamu müzesine tekrar dönene dek sigorta kapsamında olması istenmektedir. Örneğin; İstanbul’da bulunan bir özel müze, galeri veya sanat merkezi kendi bünyesinde sergilemek amacıyla, kamuya ait bir müzeden koleksiyon talep etmesi durumunda; bakanlık izinleri dışında, taşıma ve özel mekanda buldukları süre içinde özel sigorta maliyetleri talep eden özel kurum tarafından karşılanması istenmektedir. Bu kapsamda fine arts insurance poliçeleri gündeme gelmekte ve zaman zaman bu sigorta işleminin maliyeti isteyen kurum tarafından çok yüksek bulunmaktadır.
- Diğer bir olası durum ise; Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde müzeler arasında koleksiyon gönderilmesi işlemidir. Örneğin; Bakanlığın politikaları sonucunda, Antalya Müzesi’nde bulunan bazı eserlerin Topkapı Sarayı Müzesi’nde yapılan bir sergi için gönderilme kararının verilmiş olması. Bu kapsamda Antalya Müzesi’nden ayrılan koleksiyonlar Topkapı Sarayı Müzesi’ne ulaşana dek taşıma (nakliye) sigortası kapsamına alınmakta ve sergileneceği müzeye ulaştığında ve sergi süresince, devlet koruması, diğer bir deyişle sigortasız sistem kapsamına girmektedir. Koleksiyonun geri dönüşü sırasında yine nakliye sigortası kapsamına alınmakta ve bu işlemdeki sigorta giderleri bakanlık tarafından karşılanmaktadır. Her iki müzenin de aynı kuruma bağlı olması, ilk maddedeki uygulamayı gündeme getirmekte ve alan müzenin kendi eserleri için düşündüğü koruma politikaları, sergilenmek üzere alınan koleksiyonlar için de geçerli olmaktadır.

- Kamu müzelerinin koleksiyonlarının hasar görmesi durumunda, müze bünyesinde bulunan uzmanlar veya bakanlığa bağlı belirli restorasyon merkezleri tarafından restorasyonları yapılmakta, eserin tamamen kaybolması, çalınması veya zarar görmesi durumunda ise; kamu çalışanları için diğer ofis malzemelerinde uygulanan kural gereği, zimmet olayı gündeme gelmektedir. Ülkemizde kamuya ait müzelerde bulunan koleksiyonlar aynı müzede çalışan personele zimmetlidir.
- Kamuya ait müzelerin veya kültürel kurumların binalarına ait herhangi bir sigorta işlemi söz konusu değildir.
- Özel müzelerde, binalar yangın ve deprem sigortası kapsamında iken, müze içindeki koleksiyonların fine arts insurance kapsamında özel sigortalarının olması söz konusudur.

4.1. Türkiye’deki Uygulama Örnekleri

Türkiye’de sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki 188 müzede; arkeolojik, etnografik, sikke, tablet, mühür, arşiv vesikası, el yazması ve diğer eserler olmak üzere yaklaşık 3 milyon eser yer almaktadır(<http://www.kulturvarliklari.gov.tr>). Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne bağlı müzeler ile özel kişi veya kurumlara ait müzelerdeki¹¹ eserler de düşünüldüğünde, ülkemizin kültür varlıkları ve eserler yönünden sahip olduğu zenginlik dikkati çekmektedir.

Müzelerde bulunan koleksiyonlar sergi talepleri ile yurt dışına gönderilmekte, zaman zaman da ülkemizde diğer ülkelere ait koleksiyonlar sergilenmektedir. Bu çalışma sırasında yapılan araştırmalar sonucunda, yurt dışına gönderilen sergilere ait temel bilgilere ve bu sergilerin yaklaşık özel sigorta bedellerine ulaşılmış ve söz konusu bilgiler Tablo:2’de özetlenmiştir.

Sergilere ait yaklaşık özel sigorta bedelleri Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılan arşiv çalışmalarından elde edilmiştir. Bakanlık anlaşmalarına bağlı olarak, sergilere ait özel sigorta ve diğer maliyetlerinin tümünü, sergiyi talep eden karşı tarafın karşılaması istenmektedir. Ayrıca sergilerin hepsi için sergilediği ülkeden garanti talep edilmekte ve hem DTS hem de özel sigorta birlikte kullanılmaktadır.

Ayrıca özel yasalar ile getirilmiş veya karşılıklı olarak açılması planlanan bazı özel sergiler de söz konusudur. Örneğin; İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti çerçevesinde, “*Topkapı ve Kremlin Müzelerinde Karşılıklı Açılan Sergiler*”, “*Osmanlı Tekstil ve Kaftanları*”, “*Antik İzmir ve İyonya*” ile “*Hitit*”, “*Unutulmuş Anadolu Medeniyetleri: Hititler, Frigyalılar ve Likyalılar*” sergileri 2010 yılı içinde açılmıştır. Bu sergilere ait özel sigorta giderleri ve diğer maliyetler, 2010 projesi, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, sponsorlardan alınan fonlarla bir havuz oluşturularak karşılanmıştır. Ayrıca karşılıklı olarak devlet tarafından garanti verilmektedir.

Görüldüğü gibi her üç sistemde de (DTS uygulamaları, özel sigorta ve sigortasızlık), müzelerin koleksiyonlar için olası riskleri en aza indirebilen koşullara sahip olması temel koşul olmaktadır. Müzeler ve kültürel kurumlara ilişkin olası standartların incelenmesi ve geliştirilmesi, bu standartların yerine getirilmesi, kurumların ve devletlerin kültür politikası geliştirme konusunda atacağı önemli bir adım olacak ve kültürel mirasın değerlendirilmesinde(Throsby,2003:275) yeni açılımlar sağlanabilecektir.

Günümüzde değişen koşullar içinde, kültürel kurumlar *Ekonomik Değer Yaratma* (Dimitriyadis vd,2011:3) çerçevesinde de irdelenmektedir. Müzelerin, diğer kültürel kurumların veya etkinliklerin buldukları/yapıldıkları çevreye yarattığı katkının (etkinin) ölçülmesi ve de zaman içinde müze ziyaretçilerinin tercihleri üzerine anketler yapılarak ileride yönetim çerçevesinin çizilmesine yardımcı olunabilir.

¹¹13.01.2011 tarihi itibarı ile Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün denetiminde 146 adet özel müze bulunmaktadır. Kaynak: www.kultur.gov.tr, erişim tarihi: 12.05.2011

Tablo 2. Yurt Dışında Düzenlenen Sergilerden Örnekler

Sergileme Tarihi	Serginin Adı	Sergi Yeri	Eserlerin Ait Olduğu Müzeler	Eser Sayısı	Sigorta Bedeli
16 Aralık 2006 - 15 Nisan 2007	İstanbul: Şehir ve Sultan	Amsterdam/ Hollanda	Topkapı Sarayı Müzesi, Türk ve İslam Eserleri Müzesi, TIEM, Sadberk Hanım M, Sakıp Sabancı M,	Toplam 227 eser	90.000.000 USD
10 Ocak - 15 Nisan 2007	Türkiye: 7000 Yıllık Tarih	Roma /İtalya	Topkapı Sarayı M, TIEM, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Toplam 43 eser	50.000.000 USD
27 Nisan - 31 Mayıs 2007	Türkiye: 7000 Yıllık Tarih	Napoli/İtalya	Topkapı Sarayı M, TIEM, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Toplam 95 eser	60.000.000 USD
20 Ocak - 17 Haziran 2007	12 Bin Yıl Önce Anadolu: İnsanlık Tarihinin En eski Anıtları	Baden-Württemberg /Almanya	Ankara Anadolu Medeniyetleri M, İstanbul Arkeoloji M, İzmir Arkeoloji M, Antalya, Diyarbakır, Edirne, Konya, Malatya, Şanlıurfa, Burdur, Kırklareli ve Niğde Müzeleri	Toplam 387 eser	93.000.000 USD
28 Nisan - 17 Haziran 2007	Seramiklerin Kavşak Noktası Türkiye: Doğu ve Batı'nın Buluştuğu Yer	Gyeonggi-do/ Kore Cumhuriyeti	Topkapı Sarayı Müzesi, TIEM, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Konya Karatay ile Sadberk Hanım Müzesi	Toplam 173 eser	52.000.000 USD
Ağustos 2007 - Şubat 2008	Topkapı Sarayının Hazineleri - Muhteşem Osmanlı Hanedanlığı	Tokyo, Kyoto ve Nagoya/Japonya	Topkapı Sarayı M, TIEM	Toplam 140 eser	70.000.000 USD
14 Haziran - 26 Ağustos 2007	Çağrışınlar, Geçişler, Atmosferler: Sakıp Sabancı Müzesinden Resimler	Lizbon /Portekiz	Sakıp Sabancı Müzesi	38 tablo	11.000.000 USD
10 Aralık 2007 - 2 Mart 2008	Altın Satırlar - Sakıp Sabancı Müzesinden Osmanlı Hat Sanatı	Madrid /İspanya	Sakıp Sabancı Müzesi	Müze için hat koleksiyonu	8.000.000 EURO
11 Nisan - 15 Ağustos 2008	İstanbul Topkapı Sarayı ve TIEM Porselenler	Stokholm /İsviç	Topkapı Sarayı M, TIEM	Toplam 25 eser	15.000.000 USD
23 Temmuz - 26 Ekim 2008	Hadrian: Empire and Conflict	Londra/İngiltere	Sagalassos antik kentindeki kazılarda ortaya çıkanları Hadrian heykelinin baş ve iki parçası		400.000 USD
18 Kasım 2008 - 15 Mart 2009	Babil'in Ötesinde: M.Ö. İkinci Bin yılda Sanat ve Diplomasi	New York/USA	İstanbul Arkeoloji M, Anadolu Medeniyetleri, Bodrum Sualtı Arkeoloji, Çorum, Kayseri ve Konya Müzeleri	Toplam 122 eser	14.000.000 USD
22 Temmuz - 10 Ekim 2009	İslam: Faith and Worship	Abu Dhabi	Topkapı Sarayı M, TIEM, Konya Mevlana, Ankara Etnografya M, Beyazıt ve Millet Kütüphaneleri ve İstanbul Galata Mevlevihanesi	Toplam 161 eser	82.000.000 USD
26 Şubat - 20 Haziran 2010	Bizans: İhtişam ve Gündelik Yaşam	Bonn/Almanya	Bergama, Efes ve Ayasofya Müzeleri	Toplam 17 eser	7.000.000 USD

Kaynak: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne ait arşivlerden derlenmiştir.

SONUÇ

Müzelerdeki eserleri koruma yöntemlerinin ele alındığı bu çalışmada; araştırmalar sonucunda çok dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır. Gelecek nesillere miras olarak bırakılacak eserlerin korunması, farklı ülkelerdeki kişiler arasında kültürel bir bağ kurulması, eserlerin daha çok kişi tarafından görülebilmesi gibi birçok farklı amaçla eserlerin sağlıklı koşullarda tutulması gerekmektedir. Kendilerine has özellikleri nedeniyle, farklı açılardan büyük önem ve değer taşıyan ve birçoğu için yerine bir yenisi konulamayan eserlerin veya genel anlamda koleksiyonların sigortalanma işleminin de son derece özel olması beklenmektedir.

Bilindiği üzere, koleksiyonlar sanatsal, tarihsel veya sosyal olarak eşsiz sayılmakta, buldukları mekanlarda müze çalışanları koruması kapsamına alınırken, hareket ettikleri anda sigortalama süreci başlamaktadır. Koleksiyonların yurt dışına sergilenmek üzere gitmeleri durumunda, sergiye talep eden ülkeden garanti istenmekte ve koleksiyon ait olduğu müzeye dönene dek bu Devlet Tazminat Sistemi kapsamında kalmaktadır.

Standart formda yapılan bir takım düzenlemeler maliyet avantajı sağlarken, çalınma ve hasar durumlarında uluslararası uygulamalar farklılık göstermektedir. Sigorta kapsamında her eser grubu için riskler ele alınmazken genel risk koşulları üzerinden özel sigorta işlemi yapılmaktadır. Özel sigorta kapsamında yapılan fine arts insurance poliçeleri ise, eserlerin özelliklerine bağlı olarak dikkate alınması gereken riskleri kapsam dışı bırakabilmektedir. Üzerinde durulması gereken nokta bu poliçelerde sözü edilen "all risk" kelimesinin "all loss" anlamına gelmediği ve sanat eserleri için yeni bir bakış açısı gerektiğidir. Bu anlamda konuyla ilgili dünya sigorta piyasasında, yeni düzenlemelerin yapılabileceği ve Sanat Eserlerinin Sigortalanmasına yönelik olarak yeni genel şartların belirlenebileceği düşünülmektedir.

Ülkemizde var olan yasalar çerçevesinde; yurt dışına gönderilen sergilerin maliyetleri talep eden ülkeye veya kuruma yansıtılmakta, fine arts insurance poliçeleri ile birlikte DTS istenmektedir. Ülke içinde bakanlığa ait müzeler arasında ise, sadece eserlerin taşıma işlemleri sırasında özel sigorta işlemi yapılmakta, eserlerin müzeler içine alınması ile birlikte sigortasız sistem devreye girmektedir.

Bu kapsamda, yurt dışında birden fazla ülkede sergilenen bazı koleksiyonların, ülkemiz sınırları içinde özel sigorta kapsamında olması istenirken, DTS'nin yoğun olarak uygulandığı ülkelerde ise (İngiltere, İrlanda) sadece devlet garantisi kapsamında sergilemelerinin yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır. Müzelerin sergileme ve eserleri standartlarının yükseltilmesi, direk olarak sigorta giderlerini etkilemekte ve müzeden kültür merkezine geçişlerin hızla yayılması beklenmektedir. Gerek merkezi yönetimlerin gerekse yerel

yönetimlerin atacağı yeni adımlar önem kazanmakta ve yerleşim yerlerinde tıpkı organize sanayi bölgeleri gibi kültür merkezlerinin yapılabileceği düşünülmektedir.

İlerleyen süreç içinde, bünyesinde bulunan eserlerin özelliklerine göre belirlenen standartları sağlayabilen müzeler için “yıldızlı müze” kelimesi telaffuz edilebilecek ve tıpkı diğer birçok sektörde olduğu gibi müzelerde de kurumsal yapının oluşturulması konusunda çalışmalar yapılabilecektir.

KAYNAKÇA

Baştürk,F. İ.Dimitriyadis, İ.Yardımcı, E.Taçyıldız, (2009), “Sanat Eserlerinin Sigortalanmasına Yeni Bir Bakış Açısı Gerekliyor” **Sigorta Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 6, Aralık, 2009, Türk Sigorta Eğitim Vakfı Yayını., ss.111-121.

Bauer, Hillary, Frank Bergevoet, Rosanna Binacchi, “Final Reports and Recommendations to The Cultural Affairs Committee on Improving the Means of Increasing the Mobility of Collections”, OMC Expert Working Group on the Mobility of Collections, June 2010, www.ne-mo.org/index.php?id/=130

Bergevoet,F. “Lecture for The International Exhibition Organisers Meeting, April 15, 2010, Hermitage Amsterdam, http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/indemnity/Lecture_IEO_15_April_website_transcription.pdf

Bergevoet,F. “The Collectie Nederland”, Online, http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/references/Collectie_Nederland.pdf(erişim tarihi 18.10.2010)

Congreskrant.nl, “Museum Collection on the Move Conference Report, published by the Netherlands Institute for Cultural Heritage October, 28-29, 2004, Netherlands, pp.15

De Brabander, S, Collinet, U., Gille, S., “An Inventory of National Systems of Public Guarantees in 31 European Countries” (June 2004) (Study n° 2003-4879) (pp.1-186) (full text) Online,http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc915_en.htm
http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc920_en.pdf , pp.17(erişilme tarihi 18.10.2010)

De Brabander, S, Collinet, U., Gille, S., “An Inventory of National Systems of Public Guarantees in 31 European Countries” (June 2004) (Study n° 2003-4879) (pp.1-186) (summary) Online,http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc915_en.htm
http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc920_en.pdf , pp.17(erişilme tarihi 18.10.2010)

Dik, Joris Koen Janssens, Geert Van Der Snickt, Luuk van der Loeff, Karen Rickers,|and Marine Cotte, (2008), “Visualization of a Lost Painting by Vincent Van Gogh Using Synchrotron Radiation Based X-ray Fluorescence Elemental Mapping” **Analytical Chemistry**, Vol:80, No:16, August 15, 2008, pp.6436-6442

Dimitriyadis,İ. F.Baştürk, İ.Yardımcı, E.Taçyıldız (2011), “Kültürel Miras Değerlemelerinde İstatistiğin Yeri” **Uluslar arası 7.İstatistik Kongresi**, Antalya

Frey, B.S., S. Meir (2006), “The Economics of Museums”, in **Handbook of Economics of Art and Culture**, Ginsberg and Throsby(ed), North Holland, ss 1017-1042.

Galambos, H., Bergevoet, F., "Report by the OMC Subgroup on State Indemnity and Shared Liability Agreements", <http://instytutmuzeologii.uksw.edu.pl/materialy/pracownicy/opracowania/dfj/5.pdf>,http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Kulttuuri/Museot_ja_kulttuuriperintoe/taidenayttelyiden_valtiontakuu/liitteet/State_indemnity.pdf

Graham, Robert Adam Prideaux, 2004, Insurance for Museum, Museum, Libraries, Archives(MLA), www.mla.gov.uk

Indemnity Resolutions, Bizot Group –2009, Online, http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/indemnity/Indemnity_Resolution.

Insurance and Indemnity Management, Spectrum: The UK Museum Documentation Standard,http://www.mla.gov.uk/website/programmes/cultural_property/govt_indemnity_scheme/00gis/

Laan, Medy C.van der, Indemnity for Loans Subsidiary Scheme 2005, Online, [http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/references/](http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/references/Indemnity_for_Loans_Subsidy_Scheme_2005.pdf)

Indemnity_for_Loans_Subsidy_Scheme_2005.pdf (erişilme tarihi 18.10.2010)

Loans Between National and Non-National Museum, **New Standards Practical Guidelines**, National Museum Directors' Conference, 2001 http://www.nationalmuseums.org.uk/media/documents/publications/loans_standards_guidelines.pdf

Medy, C.van der Laan, Indemnity for Loans Subsidiary Scheme 2005, Online, [http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/references/](http://www.lending-for-europe.eu/fileadmin/CM/public/documents/references/Indemnity_for_Loans_Subsidy_Scheme_2005.pdf)

Indemnity_for_Loans_Subsidy_Scheme_2005.pdf (erişilme tarihi 18.10.2010)

Mooney, James E. "Mastering the Art of Protecting Your Picassos", **Risk Management**, Jun,1990;37,6, pp40-44

Suits,L. Norbut (2006) How To... Purchase Museum Collection Insurance, Illinois Association of Museums Winter, 2006-39

Ontario Museum Notes, Museum Insurance, www.culture.gov.on.ca veya www.mtc.gov.on.ca, Ontario Ministry Culture, erişim tarihi: 13.12.2007

Pettersson, S. Monika Hagedorn-Saupe, Teijamari Jrkkiö, Astrid Weij, Encouraging Collections Mobility –A Way Forward for Museums in Europe, Online,http://www.lendingforeurope.eu/fileadmin/CM/public/handbook/Encouraging_Collections_Mobility_A4.pdf (erişilme tarihi 18.11.2010)

Throsby, D. (2003) "Determining the Value of Cultural Goods: How Much (or How Little) Does Contingent Valuation Tell Us?", **Journal of Cultural Economics** 27: 275–285, Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands.

Yahn, S. (2004), "Modern Masters of Fine art Risk", **Risk & Insurance**, November.

www.culture.gov.uk/culturalproperty/government_indemnity.htm.

www.kultur.gov.tr, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr>

www.lending-for-europe.eu/index.php?id=189

www.lloyd.com, www.hiscox.com, www.axa-art.com, www.zurich.com.

www.ne-mo.org/

www.nea.gov/Grants/apply/Indemnity/indemnityInternational.html

www.resource.gov.uk/action/gis/00gis.asp

www.tsrbsb.org.tr, www.hazine.gov.tr.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Resim ve Heykel Müzeleri Yönetmeliği, Kabul tarihi 09/10/2010 ve 27724 sayılı Resmi Gazete.

22/1/1984 tarihli ve 18289 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Müzeler ve Denetimleri Hakkında Yönetmelikte yapılan değişiklik;

2863 Sayılı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Tarih: 23/7/1983 Sayı: 18113

5226 Sayılı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kabul Tarihi:14.07.2004